
Načrtovanje na podeželju - omejitve in prepovedi niso dovolj

Author(s): Breda Ogorelec and Saša Dalla Valle

Source: *Urbani Izziv*, No. 10, Ob 30. letnici! (december 1989), pp. 40-42

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44179851>

Accessed: 14-09-2018 09:39 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Breda Ogorelec, Saša Dalla Valle:

Načrtovanje na podeželju -

omejitve in prepovedi niso dovolj

S sedanjim stanjem na podeželju smo vse manj zadovoljni, prav tako tudi strokovna prizadevanja na področju urejanja podeželja ne kažejo ustreznih rezultatov. Menimo, da lahko že danes začnemo popravljati dosedanje pomanjkljivosti. Kaj lahko prispevamo urejevalci?

Kje vidimo slabosti in napake

Preobrazba slovenskega podeželja v zadnjih desetletjih vodi v degradacijo kulturne pokrajine. Najbolj izstopajo: - praznjenje odročnih območij in s tem propadanje antropogenih pokrajinskih elementov (npr. zaraščanje kmetijskih zemljišč, propadanje vasi),

- preobrazba vasi v pretežno stanovanjska naselja pod vplivom urbanih centrov (vasi, ki jih je mesto že preraslo oz. so se z njim spojile ter vasi v bližini urbanih središč),

- razpršena gradnja (posamične stanovanjske hiše izven vasi in gradnja vikendov - sekundarnih bivališč),

- veliki posegi v pokrajino (prometni in energetske objekti, melioracije),

- konflikti med različnimi funkcijami podeželja (npr. med kmetijsko in bivalno funkcijo vasi, med intenzivnim kmetijstvom in rekreacijo).

Posledice so izginjanje značilnosti posameznih vasi, ponekod kar celih slovenskih pokrajin. Te zato izgubljajo svojo identiteto, s tem pa tudi privlačnost. Vse bolj vidna je tudi že ekološka degradacija.

Kako se na negativne težnje v prostoru odziva načrtovanje? Od načrtovanja za podeželje (torej od izvedbene ravni urejanja prostora) seveda ne moremo pričakovati, da bo reševalo osnovne probleme podeželja. To je namreč naloga smotrne kmetijske ter zemljiške in stanovanjske politike ter predmet razporejanja sredstev za infrastrukturo (v najširšem pomenu). Te politike pa so od-

visne od razpoložljivih finančnih sredstev na eni strani ter vrednot na drugi.

Ker pa družbene vrednote oz. njihova hierarhija niso dovolj jasno definirane, tudi globalni cilji razvoja podeželja niso znani. To se zrcali tudi v načrtovanju, saj pogosto ni jasno, kaj naj bi izvedbeni dokumenti izvajali oz. izvedba česa naj bi bili.

Sedanji prevladujoči urbanistični dokument za urejanje podeželja (prostorski ureditveni pogoji) ima le omejeno moč. Večina podeželja je tako pokrita z dokumenti, ki sodijo v t.i. "negativno planiranje" (ki preprečuje nezaželeni razvoj), skoraj povsem odsotno pa je "pozitivno planiranje" (ki skuša s pomočjo pospeševanja pozitivno vplivati na urejanje podeželja). Strokovno delo se namreč običajno začne z izdelavo (pre)obsežne analize in konča s pripravo norme (predpisa), manjkajo pa številne vmesne, nadaljnje ali vzporedne faze strokovnega angažiranja, ki so neobvezujoče (tj. nimajo značaja norme) in sodijo med stimulatívne ukrepe.

Tovrsten - restriktiven - dokument lahko preprečuje bistveno spreminjanje pokrajine in dokaj učinkovito varuje oz. ohranja obstoječe kvalitete. Prepreči lahko tudi nadaljnje poslabšanje stanja, ki bi ga prinesle nove gradnje ali ureditve, ne moremo pa s tem predpisom zagotoviti sanacije obstoječih problematičnih območij.

Kaj predlagamo

DODATNE OBLIKE NAČRTOVANJA. Sodimo, da za uspešno načrtovanje podeželja sedanje normativno

---

DIPL.GEOGR., NOVI RAZISKOVALEC

DIPL.INŽ.ARH., NOSILEC I

---

načrtovanje ne zadošča. Rešitve pa ne vidimo v ponovni koreniti spremembi zakonodaje, temveč je treba razviti paleto vzporednih in dodatnih oblik načrtovanja, ki bi spremljale ali dopolnjevale normativno načrtovanje. Tuje izkušnje kažejo, da je tudi - in predvsem - na tem področju potrebna velika zavzetost načrtovalcev. Pri nas so redke tovrstne oblike načrtovanja praviloma rezultat zagnanega dela posameznikov, ne pa zavestne akcije.

ZNANJE. Normativna dejavnost uprave na tem področju bi morala težiti k višji strokovnosti njenega dela, k stanju, ko bo imel delavec v upravi zadostno znanje - ali pa bo vedel, kje naj si to znanje pridobi -, da bo v konkretnih primerih sposoben odločati sam. Sodimo, da je trenutno stanje pretiranega normativizma, ko je naloga planskih in izvedbenih dokumentov določiti vsako potankost, lahko le prehodno in da bi morali takoj pričeti z dodatnim izobraževanjem. Fazi izobraževanja naj bi sledila faza sproščanja načrtovalskih predpisov do mere, ki bo razumna.

V ta sklop uvrščamo tudi strokovna gradiva, ki so podlaga za načrtovanje. Gradiva bi morala biti operativna, zbrano znanje bi morala prikazati v taki obliki, ki bo uporabna ne le za načrtovalca, temveč tudi za ostale člene v verigi od načrta do izvedbe.

Predlagamo tudi izdelavo načrtov za ureditev vasi, ki bi dali osnovni koncept prostorskega razvoja vasi, ne bi pa imeli značaj norme. Kjer je za to zanimanje - in le tam - bi tako vaščanom pomagali k bolj smotni ureditvi njihovega kraja. Pozitivne izkušnje na tem področju imata ZR Nemčija in Avstrija, kjer pa t.i. "načrt prenove vasi" spremlja tudi finančno spodbujanje.

KULTURA OBNAŠANJA V PROSTORU. Žal ta že desetletja upada in spontani razvoj prinaša vse večjo degradacijo podeželja. Potrebno bi bilo vztrajno delo na spreminjanju vrednot, pri tem bi si morali pomagati predvsem z množičnimi mediji (serije televizijskih oddaj, radijskih oddaj na lokalnih postajah,

članki v lokalnem časopisju), z razstavami in predavanji po vaseh in predvsem z vzgojo v šolah.

Kulturo bi lahko pomagali dvigniti tudi katalogi vzorčnih rešitev. Z zbranimi primeri idejnih skic ali uspešnih izvedb v obliki kataloga bi bodočemu graditelju pomagali pri izbiri ustrezne rešitve.

SODELOVANJE Z DRUGIMI SEKTORJI, SODELOVANJE S KRAJEVNIM PREBIVALSTVOM. Pogrešamo zlasti zanimanje za sodelovanje s strani kmetijskega sektorja, za katerega se zdi, da vse prepočasi doumeva pomen urejene vasi za razvoj kmetijstva. Zaenkrat le redki kmetijski strokovnjaki gledajo na razvoj podeželja z zadostno širino.

Prav na podeželju je pravočasno in zadostno sodelovanje s krajevnim prebivalstvom potrebno, da bi bilo načrtovanje uspešno. Vaščanom je treba pojasniti, kakšen dokument se izdeluje in kako lahko vplivajo nanj, ponuditi jim je treba možnost, da dajo svoje pobude in predloge. Vsi ti stiki naj bodo vzpostavljeni že od pričetka dela, ne pa šele na javni razgmitvi.

Na naslednji strani predstavljamo mozaik, sestavljen iz delcev raziskovalnih nalog in urbanističnih dokumentov (prostorskih ureditvenih pogojev), ki smo jih doslej izdelali. Avtorji skic so Saša Dalla Valle, Bogdan Dacar in Matjaž Drašak.

